

5. Тригуб І. Класифікація країн Східної Європи щодо подібності підготовки експертів у галузі освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика Педагогічні науки. Київ, 2016. №1–2 (46–47). С. 66–70.

Кришмарел Вікторія,

кандидат філософських наук,

старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,

Інститут педагогіки Національна академії педагогічних наук України (м. Київ)

НАВЧАННЯ ФІЛОСОФІЇ В ЛЦЕЇ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Якість загальної середньої освіти є одним з основних показників розвитку країни, перспективності працевлаштування, ефективної включеності в усі соціально-культурні сфери життя громадянина. Саме тому реформи цієї сфери демонструють загальні тенденції розвитку країни, її здатність адекватно реагувати на запити суспільства, відповідати потребам сучасного світу. У пострадянських країнах зміни в сфері загальної середньої освіти обумовлені як необхідністю відходу від підходів, які є неактуальними, так і потребою входження в загальноєвропейську та світову спільноту (наприклад, за допомогою впровадження стандартів Болонського процесу). При цьому кожна країна, в силу різних причин, вибирає власний шлях розвитку і реформування, але певні загальні тенденції в змінах загальної освіти можна виділити. В рамках обраної проблематики актуальним є впровадження куррікулярної системи, яка найбільш повно відповідає синергетичному розумінню світу і людини, а також компетентнісному підходу в освіті, що на сьогоднішній день можна розглядати як основний парадигмальний напрямок в окресленій нами сфері.

Україна не так давно встала на шлях реформування системи освіти в контексті куррікулярної реформи. Останні зміни в Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» засвідчили нормативний перехід до компетентнісного підходу в навчанні. Крім того, в рамках основної реформи українського Міністерства освіти – української школи (НУШ) – впроваджується куррікулярний підхід до системи освіти з пріоритетом формування компетентностей, а також безпечного і розвиваючого освітнього

середовища. На основі цього 2018 р. затверджено Державний стандарт початкової освіти, в якому прописані вимоги як компетентнісного, так і кваліфікаційного характеру. У цьому контексті є очевидним, що за збереження існуючої на сьогоднішній день тенденції в змінах загальної середньої освіти України, вона все ж запровадить кращі досягнення куррікулярної системи, хоча зараз і спостерігаються певні складнощі як стандартизації, так і апробації декларованих нормативними документами реформ.

Проте, реалізація куррікулярної реформи – складний процес, що вимагає витрат часу (теорія-апробація-корекція-нормативізації-методологічне та кадрове забезпечення-впровадження-оновлення в зв'язку із закінченням куррікулярного циклу), мотивації педагогів, економічних (навчальні та методичні матеріали, підготовка і перепідготовка кадрів і т. д.) і теоретичних (систематизація умоглядних і практичних даних, формування нормативної бази, відповідь на запити суспільства і т. д.) витрат, а також мотивації і залучення всіх учасників освітнього процесу (учнів, вчителів, батьків, представників держави та ринку праці). Тоді реформування системи освіти на основі навчальних програмах, дійсно, можна розглядати як сутнісну зміну заради довгострокового результату.

В умовах реформування освіти в цілому та переходу до Нової української школи зокрема все більшої актуальності набуває формування наскрізних компетентностей, пов'язаних із мисленням, самоідентифікацією, активною громадянською позицією тощо. Зважаючи на посилення уваги до критичного мислення, вважаємо, що його потенціал можна і варто розглядати саме з позицій наскрізності навчання філософії, в тому числі з особливими можливостями, які надають аспекти релігієзнавства в циклі суспільствознавчих дисциплін. При цьому навчання філософії розуміємо як становлення навичок, пов'язаних із вдумливим мисленням, вмінням аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію, позиції, аргументацію, що в перспективі сприятиме реалізації людиною усвідомленої власної позиції у будь-яких сферах життя – від громадсько-політичних до культурно-особистісних. В цілому ж, вивчення філософії в школі відповідає загальній стратегії освіти, формуючи основні компетенції аналітичного і творчого мислення. Окрім того, в українському контексті оволодіння вищезазначеними компетенціями (в термінології А. Баумайстра) співвідноситься з п'ятьма з дванадцяти компетентностей, перелічених в Законі «Про освіту» (вільне володіння державною мовою;

здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; інформаційно-комунікаційна компетентність; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробутом та здоровим способом життя; культурна компетентність), сприяючи, таким чином, реалізації державної політики у сфері загальної освіти. Також уваги заслуговує аспект підготовки до представлення власної точки зору та форми її подачі, тобто не обмежена уроком мисленнєва активність щодо якоїсь проблеми, а систематизована в часі, усвідомлена інтелектуальна діяльність.

Звертаючи увагу на потенціал навчання філософії через складник суспільствознавчого циклу загальної освіти виходимо з наступного: 1) при зіставленні даних ЮНЕСКО щодо навчання філософії в школах світу 2007 р. та даних PISA 2015 р. можна побачити, що високі показники учнів в різних дисциплінах спостерігаються саме в тих країнах, де є й високий показник навчання філософії; 2) суспільствознавчі дисципліни передбачають роботу з текстовими (документи, свідчення, авторські і художні тексти тощо), візуальними (фото, репродукції, графіки, діаграми, таблиці тощо), відео джерелами, що потребують осмислення учнями, а не лише засвоєння інформації; 3) опрацювання учнями запитань та завдань/досліджень, які відповідають вищим щаблям таксономії Б. Блума (аналізу, синтезу, оцінці), передбачає формування в них здатностей до осмисленого прочитання, вміння аргументувати, обґрунтованого викладу думок у письмовій формі, ораторських здібностей, що в цілому відповідає наслідкам навчання філософії; 3) виділення окремого предмету (критичного мислення / філософії тощо) як інваріативу наразі не є актуальним в умовах реформування освітньої системи України, тому пріоритетною є насамперед наскрізність формування зазначених компетентностей.

Підсумуємо. Впровадження навчання філософії в загальній середній освіті дозволяє досягнути: плюралізму, позарелігійних шляхів етичної освіти, громадянської освіти як частини циклу суспільствознавчого навчання. Саме філософія як методологія дозволяє сформувати інтелектуальну основу для подолання викликів суспільства, тож з необхідністю навчання їй в школі потребує розвитку. Для України актуальним наразі є питання методичного супроводу, навчальних матеріалів та підготовки відповідних фахівців, що є проблематикою для окремих напрямків досліджень.